

**Т.Г.Вермієнко, В.О.Гуріч, Т.О.Дмитренко,
С.В.Копилова, Т.В.Коршун, С.К.Костючков,
О.В.Федорова, Т.О.Черкашина, Т.М.Швець**

**МОДЕРНІЗАЦІЯ ЗМІСТУ
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
МАГІСТРІВ СОЦІАЛЬНОЇ
РОБОТИ**

Навчально-програмне видання

УДК 37.09:378.22:364.6(073)
ББК 74.58+65.272
М 74

Рекомендовано вченою радою Херсонського державного університету
(протокол № 11 від 23.04.2018 року)
в якості навчально-програмного видання для викладачів спеціальності
231. Соціальна робота

Рецензенти:

Лопушинський І.П. – доктор наук з державного управління, професор, заслужений працівник освіти України, завідувач кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету

Оленківська Л.П. – кандидат наук з державного управління, доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування Херсонського національного технічного університету

М15 Модернізація змісту професійної підготовки магістрів соціальної роботи: навчально-програмне видання / Т.Г.Вермієнко, В.О.Гуріч, Т.О.Дмитренко, С.В.Копилова, Т.В.Коршун, С.К.Костючков, О.В.Федорова, Т.О.Черкашина, Т.М.Швець; укладач С.В.Копилова. – Херсон: вид-во ФОП Вишемирський В.С. – 2018. – 180 с.

ISBN 978-617-7573-25-7

У навчально-програмному виданні представлено авторські програми дисциплін, які входять до навчального плану підготовки магістрів спеціальності 231 Соціальна робота.

У збірнику запропоновано навчальні програми, у структурі яких відображено предмет, мету і завдання вивчення дисципліни, інформаційний обсяг, список рекомендованих джерел, вимоги до форми підсумкового контролю успішності навчання та рекомендації до вибору засобів діагностики. З урахуванням необхідності модернізації змісту професійної підготовки висококваліфікованих фахівців, автори навчальних програм намагалися відобразити такі складові: місце навчальної дисципліни в системі професійної підготовки, предмет вивчення, методи пізнання й перетворення предмету діяльності, способи організації предметного змісту, оцінка й удосконалення подальшої діяльності.

Посібник адресується науково-педагогічним працівникам системи вищої освіти, викладачам, аспірантам, магістрам.

ISBN 978-617-7573-25-7

УДК 37.09:378.22:364.6(073)
ББК 74.58+65.272

© Т.Г.Вермієнко, В.О.Гуріч, Т.О.Дмитренко,
С.В.Копилова, Т.В.Коршун,
С.К.Костючков, О.В.Федорова,
Т.М.Швець, Т.О.Черкашина, 2018
© ФОП Вишемирський, 2018

ЗМІСТ

Тередмова	4
Етнополітичні процеси в сучасній Україні (Костючков С.К.).....	6
Менеджмент соціальної роботи (Вермієнко Т.Г.).....	16
Методика викладання фахових дисциплін (Коршун Т.В.).....	23
Методика викладання фахових дисциплін (Дмитренко Т.О.)	35
Методологія наукового дослідження (Дмитренко Т.О.)	42
Організація діяльності реабілітаційних центрів (Федорова О.В.)	50
Основи соціальної держави та громадянського суспільства (Костючков С.К.)	57
Прогнозування і моделювання в соціальній роботі (Копилова С.В.).....	67
Професійна реабілітація (Федорова С.В.).....	76
Сімейне право (Гуріч В.О.).....	83
Соціальна кваліметрія (Копилова С.В.).....	100
Соціальна політика і соціальна безпека (Костючков С.К.).....	109
Соціальна робота з неформальними молодіжними об'єднаннями (Черкашина Т.О.).....	117
Соціальний супровід клієнта (Гуріч Е.О.).....	127
Сучасні теорії соціальної роботи (Копилова С.В.).....	144
Технології роботи з дітьми групи ризику (Швець Т.М.).....	153
Технологія творчості (Копилова С.В.)	161
Ювенальні технології (Швець Т.М.)	170
Відомості про авторів	179

Соціальна робота з неформальними молодіжними об'єднаннями (Черкашина Т.О.)

Вступ

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Соціальна робота з неформальними молодіжними об'єднаннями» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів ступеня вищої освіти «магістр» напрямку підготовки 231 Соціальна робота

Предметом вивчення навчальної дисципліни є теоретичні основи та методологія соціальної роботи з неформальними молодіжними групами та об'єднаннями.

Міждисциплінарні зв'язки:

- із філософією, оскільки вона є фундаментом соціальної роботи; із філософії черпає парадигми, концепції, підходи, окремі ідеї, методи та термінологію;
- із соціальною педагогікою – близькі за змістом об'єкт, предмет, методи та функції;
- з історією, яка дає змогу побачити розвиток суспільства в контексті історичного розвитку, виникнення й зміни форм, державного устрою, систем життєзабезпечення, трансформацій у структурі різних прошарків суспільних груп, етносів, націй;
- з економікою, етнографією, антропологією;
- з психологією та політологією;
- з природничими науками (біологія, медицина);
- з етикою, фізіологією;
- зі статистикою та правовою наукою.

Загальнопредметні компетентності:

- здатність використовувати соціально-гуманітарну літературу та інші джерела інформації;

- здатність працювати в групі над проектами та проблемами;
- здатність застосовувати системний підхід до розв'язання дидактичних проблем;
- здатність продемонструвати знання і розуміння наукових фактів, концепцій, теорій, принципів і методів, необхідних для підтримки соціально-педагогічного напрямку;
- здатність застосовувати і інтегрувати знання і розуміння інших соціально-педагогічних спеціалізацій;
- здатність продемонструвати знання і розуміння дидактичних принципів і методів;
- здатність продемонструвати розуміння ширшого міждисциплінарного контексту і його основних принципів.

Очікувані результати навчання. Після вивчення курсу «Соціальна робота з неформальними молодіжними об'єднаннями» очікуються наступні результати:

- студенти вміють визначати відмінності між молодіжними субкультурами, їх символікою;
- орієнтуються в напрямках та різновидах неформальних молодіжних угруповань та об'єднань;
- ефективно обирають методи для проведення якісних та результативних соціологічних досліджень;
- правильно підбирають форми, методи та технології роботи з неформальними молодіжними групами та об'єднаннями.

Програма навчальної дисципліни складається з таких **змістових модулів**:

Змістовий модуль 1. Неформальні групи та об'єднання молоді.

Змістовий модуль 2. Методика соціальної роботи з неформальними молодіжними групами різного спрямування.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Соціальна робота з неформальними молодіжними об'єднаннями» є розкриття специфіки роботи соціального

працівника з різними видами молодіжних груп, об'єднань та субкультур; оволодіння студентами основами соціально-педагогічної роботи з неформальними молодіжними і дитячими організаціями, формування практичних навичок використання їх потенціалу для розв'язання соціально-педагогічних проблем дітей та молоді.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Соціальна робота з неформальними молодіжними об'єднаннями» є:

теоретичні:

- охарактеризувати зміст та форми роботи соціального педагога загальноосвітніх навчальних закладах різного типу;
- охарактеризувати особливості роботи соціального працівника з різними цільовими групами в загальноосвітніх навчальних закладах

- познайомити з історією виникнення та розвитку молодіжного і дитячого руху в Україні та за кордоном;

- ознайомити з теоретичними та практичними засадами діяльності дитячих та молодіжних громадських організацій в Україні; напрямками та формами роботи соціального працівника з дитячими та молодіжними об'єднаннями;

практичні:

- знання базової термінології;
- вміння орієнтуватися у різноманітті сучасних молодіжних субкультур;

- вміння застосовувати методи та форми роботи соціального працівника з дитячими та молодіжними неформальними об'єднаннями;

- уявлення про сучасні методи та механізми досліджень, визначені специфікою досліджуваних молодіжних об'єднань.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- предмет, завдання, теоретичні та методологічні засади соціальної роботи з неформальними молодіжними об'єднаннями;

- типологію закладів системи освіти; інструментарій соціально-педагогічної діагностики, прогностики та корекції соціального працівника; форми, методи, прийоми соціально-педагогічної роботи соціального працівника з неформальними молодіжними угрупованнями та об'єднаннями; мету, завдання, зміст, принципи діяльності дитячих та молодіжних об'єднань, їх структуру, традиції, символи та ритуали;

- соціально-педагогічні аспекти діяльності дитячих й молодіжних формальних та неформальних організацій: соціалізуючий потенціал, основні напрями і форми соціальної роботи в дитячих та молодіжних організаціях, зміст діяльності в них соціального працівника;

ВМІТИ:

- опрацювати емпіричний матеріал, отриманий в результаті соціальної діагностики;
- здійснювати моніторинг з метою своєчасного вирішення соціально-педагогічних проблем членів та представників неформальних об'єднань молоді;
- здійснювати соціально-педагогічну паспортизацію неформальних груп та об'єднань підлітків й молоді;
- надавати допомогу по створенню та організації життєдіяльності молодіжних організацій на основі співробітництва, співтворчості, спільної діяльності;
- планувати діяльність організації, складати проекти, програми;
- застосовувати різноманітні форми і методи роботи з неформальними групами та організаціями молоді.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 105 годин / 3,5 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Неформальні групи та об'єднання молоді

Тема 1. Психологічні та соціальні фактори виникнення неформалізму.

Неформальний рух: історія і сучасність. Історичні аспекти розвитку неформалітету. Особливості розвитку неформального руху. Причини виникнення неформальних молодіжних груп. Неформальний молодіжний рух як система молодіжних субкультур.

Тема 2. Історія становлення неформального руху в Україні.

Витоки та історичний розвиток неформального руху, причини виникнення. Сутність понять «субкультура», «неформальні об'єднання» та «неформали». Типологізація підходів до вивчення субкультур, класифікація й ознаки неформальних об'єднань. Неформальний рух в сучасному українському суспільстві.

Тема 3. Формальні та неформальні групи і організації: характеристика, роль, управління.

Поняття формальних та неформальних груп. Процес утворення неформальних груп. Негативне та позитивне в існуванні неформальних груп. Виникнення неформальної групи і її роль у процесі функціонування організації. Механізм управління формальними групами. Розвиток неформальних організацій та їх характеристики. Освіта неформальних організацій. Характеристики неформальних організацій. Управління неформальною організацією.

Тема 4. Класифікації неформальних груп і об'єднань.

Характеристика основних неформальних груп. Хіпі. Байкери. Індіагісти. Растафарі. Рольовики. Рейвери. Брейкери. Ролери. Райтери. Флешлобери. Хакери. Геймери. Сатаністи. Трейсери. Готи. Емо. Фріки. Скінхиди. Любери. Мажори.

Тема 5. Соціальний діагноз неформальних об'єднань.

Типи неформальних об'єднань. Лідери та учасники неформальних об'єднань. Просоціальні неформальні об'єднання підлітків та молоді. Молодіжні та підліткові неформальні об'єднання асоціального спрямування. Методи діагностики неформальних об'єднань. Паспорт неформальної молодіжної групи. Технологія та етапи соціального діагнозу неформального об'єднання. Діагностика соціального оточення.

Змістовий модуль 2.

Методика соціальної роботи з неформальними групами різного спрямування

Тема 1. Методика роботи соціального працівника з попередження та подолання асоціального спрямування неформальних об'єднань молоді.

Переорієнтація неформальних груп. Реорганізація асоціальних груп молоді в просоціальні. Стратегії, методи та прийоми у взаємодії з неформальними молодіжними об'єднаннями. Індивідуальна робота з членами асоціальних молодіжних угруповань.

Тема 2. Специфіка соціально-педагогічної роботи з неформальними групами повнолітніх просоціального спрямування.

Методика роботи з членами неформальних об'єднань в освітній установі. Соціальний супровід молодіжних організацій та об'єднань. Моделі професійної діяльності соціального працівника з підлітковими та молодіжними неформальними групами, об'єднаннями та організаціями.

Тема 3. Робота з підлітково-ювацькими неформальними групами та об'єднаннями у соціально-педагогічній діяльності.

Попередження жорстокості та агресії. Профілактика вчинення правопорушень, злочинів. Запобігання вживанню алкогольних напоїв, токсичних наркотичних речовин, тютюнопалінню. Профілактика проведення азартних ігор, лихослів'я. Превенція переслідувань окремих неповнолітніх.

Подолання аморальної поведінки. Профілактика комп'ютерної залежності.

Тема 4. Формування суспільно-нормативної поведінки в неформальних молодіжних об'єднаннях.

Молодіжні об'єднання, які є потужним каталізатором ненормативної поведінки. Система інститутів соціалізації, що впливають на процес формування суспільно-нормативної поведінки представників неформальних груп. Створення виховного середовища з творчою атмосферою як напрям роботи з неформальними об'єднаннями. Основні напрями вітчизняного та зарубіжного досвіду роботи з молоддю в творчих неформальних об'єднаннях.

Тема 5. Взаємодія соціального працівника з неформальними молодіжними групами та об'єднаннями.

Співпраця з неформальними молодіжними групами та організаціями. Співпраця з представниками молодіжних субкультур. Стратегії взаємодії соціального працівника та неформальних молодіжних угруповань. Конструктивний діалог як умова співпраці між соціальним працівником та представниками неформальних молодіжних об'єднань. Соціалізація представників неформальних підліткових й молодіжних груп та об'єднань.

3. Рекомендована література

Базова:

1. Анохин Е. В. Психолого-педагогические особенности деятельности детских разновозрастных объединений / Е. В. Анохин. – Сумы, 1998. – 43с.
2. Головенько В. Український молодіжний рух у ХХ столітті: історико-політологічний аналіз основних періодів / В. Головенько. – К. : АЛД, 1997. – 160 с.
3. Головенько В. Український молодіжний рух: історія і сьогодення / В. Головенько, О. Корнієвський. – К.: Наукова думка, 1994. – 111 с.

4. Запесоцкий А. Эта непонятная молодежь: проблемы неформальных молодежных объединений / А. Запесоцкий, А. Файн. – М., 1990. – 216 с.

5. Косарецкая С. О неформальных объединениях молодежи / С. Косарецкая, Н. Снятина. – М.: ВЛАДОС, 2004. – 159 с.

6. Кулик В. Молода Україна: сучасний організований молодіжний рух та неформальна ініціатива / В. Кулик, Т. Голобуцька, О. Голобуцький. – К.: Центр досліджень проблем громадянського суспільства, 2000. – 457 с.

7. Ольшанский Д. Неформалы: групповой портрет в интерьере / Д. Ольшанский. – М.: Педагогика, 1990. – 292 с.

Допоміжна:

1. Аксельрод В. Зачем нужна детская организация / В. Аксельрод // Образование в современной школе. – 2002. – № 10. – С. 26-30.

2. Войтков В. Политические инкубаторы для будущих лидеров: при-, партийные молодежные организации / В. Войтков // Власть и политика. – 2003. – 6-12 июня. – С. 12-13.

3. Волохов А. Социализация ребенка в деятельности детских организаций / А. Волохов // Классный руководитель. – 1997. – № 6. – С. 6-7.

4. Глазырин А. Чем занять детей, или ВДО на выбор / А. Глазырин // Народное образование. – 1993. – № 5. – С. 42-43.

5. Козлова І. Неформальні угруповання: як до цього ставитися / І. Козлова // Шкільний світ. – 2000. – № 3. – С. 6-8.

6. Косарецкая С.В. О неформальных объединениях молодежи / С.В.Косарецкая, Н.Ю.Синагина. – М.: Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2004. – 159с.

7. Молодіжний рух в Україні: довід. / Український ін-т соціальних досліджень / [упоряд. В. А. Головенько]. – К.: АТ "Видавництво "Столиця"", 1998. – Ч. 1. – 252 с.; Ч. 2. – 335 с.

8. Молодіжний рух України: історія та сучасність : зб. матеріалів / Український національний комітет молодіжних організацій; Український ін-т соціальних досліджень /

В. А. Головенько (голов. ред.). – К. : НВФ "Студцентр" / НІКА-Центр, 1998. – 120 с.

9. Неформальное молодежное движение: возникновение и развитие // Советская педагогика. – 1989. – № 6. – С.107-110.

10. Параллельный мир: записки о неформалах // Журнал для батьків. – 1999. – № 1. – С. 38-40.

11. Перепелиця М. Державне молодіжна політика в Україні (регіональний аспект) / М. Перепелиця. – К. : УІСД, 2001. – 242 с.

12. Поліщук Ю. Й. Соціально-педагогічна діяльність сучасних громадських молодіжних об'єднань в Україні : монографія / Ю. Й. Поліщук ; за ред. Н. Г. Ничкало. – Т. : ТИПУ, 2005. – 432 с.

13. Робота соціального педагога з дітьми та молодіжними організаціями : словник-довід. / упоряд. О. Д. Балдинюк. – К. : Науковий світ, 2007. – 95 с.

14. Соціальна робота з дітьми та молоддю: проблеми, пошуки, перспективи // За заг. редакцією Пінчук І.М., Толстоухової С.В.-К.: УДЦССМ, 2000р. Випуск 1.-276 с.

15. Социология молодежи: курс лекций / под ред. Н. Ф. Головатого. – К.: МАУП, 1999. – 224 с.

16. Сьомій С. Українська молодь під прицілом новітніх релігійних культів і сект / С. Сьомій // Людина і політика. – 2000. – № 3. – С.54-63.

17. Технологии социальной работы с детьми и подростками: Сб. статей/ Под ред. В.Н.Каласьева. – СПб.: Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2001. – 264 с. (Проблемы социальной работы; Вып.1).

Internet-ресурси:

1. http://pidruchniki.com/17080307/sotsiologiya/kl:sifikatsiyi_neformalnih_grup_obyednan
2. <http://bukvar.su/sociologija/73466-Neformal-nye-molodezhnye-ob-edineniya.html>
3. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nssp_2011_27_3
4. <http://www.ebk.net.ua/Book/synopsis/pedagogika/part3/038.htm>

5. <http://ru.osvita.ua/vnz/reports/sociology/29794/>
6. <http://subcultures1.blogspot.com/2012/12/blog-post.html>
7. <http://h.ua/story/341023/>
8. <http://www.refine.org.ua/pageid-5286-1.html>
9. <https://www.slideshare.net/vyglinska/ss-55014052>
10. http://pidruchniki.com/11100917/sotsiologiya/osoblivosti_roboti_sotsialnogo_pedagoga_neformalnimi_grupami_obyednanyami
11. <http://studentbank.ru/view.php?id=3653>
12. http://school7.ck.ua/wp-content/uploads/Molodizhni_subkulturi_Fesun_S_Ye.pdf
13. <http://web.znu.edu.ua/herald/issues/2012/ped-1-2012/014-21.pdf>
14. <http://social-science.com.ua/article/551>
15. <https://studopedia.org/2-107350.html>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: екзамен.

5. Засоби діагностики успішності навчання: колоквіум